X-rated

Domien Van Der Meiren

Dames en heren,

geachte toehoorders,

beste liefhebbers,

Mede namens het toneel- en theaterinstituut Arca, Stichting De Mol en aanverwante gezelschappen is het mij een fantastisch genoegen een deel van deze *State of the joeng* te mogen volbrengen. Mijn drie jonge en okselfris geurende ad-hoc-collega's zullen dit straks alleen maar beamen en bevestigen.

Er heerst vandaag de dag bij een zekere generatie een spookbeeld: de paradox van de jongen die zijn ouders verwijt dat hij niet werd mishandeld en daarom nu geen gedichten kan schrijven... We hebben het als jonge gasten duidelijk te goed, we zijn te verwend, er zijn te veel mogelijkheden, we zijn te gewatteerd, enz. Elke fles schuimwijn van 49 fr. wordt tegenwoordig tot veuve cliquot verheven. Het schuimt allebei maar van die eerste krijgt ge wel koppijn. Kortom de veelheid heeft het engagement ingepalmd. Vraagt kunst immers geen loutering, hoor ik u spontaan vragen; ascese leidt immers tot God.

Diezelfde generatie heeft de typische fatalistische reactie van de socioloog in zich om overal tot die ene kernzin te komen: elk systeem bevestigt zichzelf. Woorden als sclerose, canonisering, dichtslibben, weg van het centrum en terug naar het centrum worden dan boven gehaald om iets te kunnen duiden en in een hokje te passen. Periferie en centrum zijn echter uitgeholde begrippen geworden en ze worden gehanteerd door mensen die trouw blijven aan de culturele praktijken van hun wilde jaren. Het is een ancien-régimereflex in een wereld die uit zijn voegen barst. In een periode waar het centrum de marge heeft opgevreten en omgekeerd, is het dus aangewezen op zoek te gaan naar een nieuw begrippenkader. Ad-hoc-collega Clara van den Broek kan u daar ongetwijfeld veel meer over vertellen.

Daarbij komt nog dat het eeuwenoude vader-zoonconflict (subsidiënten/makers) elke dag aan belang inboet. De subsidies zijn met 300 miljoen verhoogd maar het decreet eist bijlange niet zo een grote return. De onafhankelijkheid vergroot en de mogelijkheden zijn dus bijna oneindig. Is het dan verwonderlijk, of voor sommigen zelfs verwerpelijk, dat jonge toneelmakers een stukje van die grote cake willen meepikken? Theatermensen zijn nu eenmaal kinderen die vanaf het moment dat ze een stuk speelgoed zien liggen in de etalage dat stuk speelgoed ook moeten hebben. In ons geval zijn de ouders rijker geworden en dus vrijgevig. Het is goed toeven in die speeltuin. Vraag is hoelang deze de onze is. De peuters krijgen immers nauwelijks tijd volwassen te worden.

Dat systeem van veelheid heeft er wel voor gezorgd dat toneelmakers jazzmuzikanten geworden zijn. Polyvalente veelvraten. De ongebreidelde creativiteit van de jonge kunstenaar viert hoogtij. En dankzij het overaanbod van nieuwe media met hun perfect gemaakt melodrama, porno en prachtig in beeld gebrachte aangespoelde walvissen en bootvluchtelingen kunnen we als makers eindelijk op zoek naar nieuwe inhouden. Een wijsheid die Filip Vanluchene me een aantal weken geleden aan de hand deed. Toneel kan weer gaan om een verhaal. Toneel kan het weer hebben over een maatschappelijk engagement. We kunnen het cynisme eindelijk de deur wijzen. We maken ons geen illusies over toneel als nieuwe houvast in onze maatschappij maar we kunnen wel proberen het kader mee in te vullen.

Jonge toneelmakers willen nog steeds zelf kiezen en zelden gekozen worden. Een begrip van alle tijden, ware het niet dat deze toneelmakers vandaag de dag 1001 keuzemogelijkheden hebben. Wij kunnen alleen maar zeer hard roepen: bravo, hoera, driewerf hoera. Iedereen is jong en dus per definitie ook beloftevol. Maar kunstenaars mogen geen slachtoffer

We hebben het als jonge gasten duidelijk te goed, we zijn te verwend, er zijn te veel mogelijkheden, we zijn te gewatteerd, enz.

worden van *het Stoica-dilemma*: een voetballer die op zijn 34ste nog het epitheton 'jong en beloftevol' opgekleefd kreeg.

Jong en dynamisch wil niet zeggen onbezonnen en overhaast. Investeren in jonge mensen wil niet zeggen: een kans geven en dan bedanken voor bewezen diensten. Al te snel krijgen we het stigma jong, hip en trendy opgekleefd. Mee begeleiden en een traject kiezen. Zekerheden bieden zonder te verstarren. Geef ons de kans om te zeggen: *'k zou 't begot nie weten...*

Of zoals één van de personages van diezelfde Vanluchene opmerkte: '*Wat moet ik mij vragen stellen?*' Waarop de andere zegt: '*Als wij ze ons niet stellen – waar ze die plannen tekenen stellen ze er zeker geen. Een kruis erover, in twee dagen ligt er alleen nog een laag steengruis. We zullen het geweten hebben. Als ge u niet tijdig vragen stelt, breken ze het af terwijl ge er nog in zit.*'

Laat hier, op deze plek, in de enige stad waar twee maal zoveel mensen naar theater gaan als naar voetbal (al zegt dat misschien iets over de kwaliteit van het voetbal, dixit Dirk De Corte), een warme oproep opstijgen voor het systeem van witte plekken zoals we ze bij onze noorderburen kennen. Een programma dat pas op het laatste moment vorm krijgt. De culturele sector lijkt stilaan op een behoorlijk uit de hand gelopen paradox: iedereen wil het nieuwste prototype luxe cabrio maar het moet wel vier jaar op voorhand worden besteld. De race om mee te zijn met de tijd in het dorp dat Vlaanderen heet. Weg met die langetermijnplanning waar tot 2007 alles reeds volgeboekt ligt.

Deze tamelijk gelukkige mens heeft u nog één ding te zeggen: Jonge makers aller landen, doet elk uw eigen ding, weest waakzaam en gelukkig, weest opmerkzaam en veelzijdig, probeer nooit belangwekkend te wezen maar het te zijn, neem tijd om u te verwonderen over de complexiteit van onze wereld, absorberen, opzuigen en dan presenteren, maak toneel dat de kleine mens in al zijn doen en laten toont en ga op zoek naar de mythes van de 21ste eeuw...

Of zoals Obelix ooit uitriep in opperste extase na het vinden van de lauwerkrans van Caesar: Broeva! Haro!

De ajuinsteak: een intergalactisch avontuur

Clara van den Broek

Goeiedag.

Eerst en vooral, voor alle veiligheid, ziehier de spelregels:
De situatie is geënsceneerd. U, de andere sprekers en ik spelen toneel.
U speelt het aandachtig toehorend publiek (knoop dat goed in uw oren), wij spelen de ongemeen boeiende sprekers. Dat is zo omdat de maître de cérémonie dat zo heeft bepaald.
Bovendien spelen wij, volgens uw termen, de 'jonge generatie'. Zowel u als wij stappen losjes over de verschillen tussen de sprekers heen en vertrekken schaamteloos vanuit het begrip 'generatie'. We gaan daarbij voorbij aan de vraag of er zoiets als 'generaties' bestaat.
U ondersteunt mij indien ik alsnog flauwval van de zenuwen. Ik ben tenslotte 'jong' en fel onder de indruk.
Bon. Je fais mon jeux.

Er lijkt tegenwoordig nogal wat rond de 'jonge generatie' te doen. Kansencreërend beleid en tweede podia alom. Het kan niet jong, fris en nieuw genoeg zijn. Programmatorencynisme en recuperatie volgens sommigen, nood aan jonge krachten volgens anderen. De term 'jonge kunstenaar' alleen al is intussen zowat een mantra geworden. Nu is er zelfs al een 'State of the Union' door 'jonge kunstenaars', in plaats van, naar traditie, door ronkende namen met sjakossen vol symbolisch kapitaal. U maakt daar geen amok rond, u vindt dat – en niet alleen omdat we dat zopas hebben afgesproken – 'interessant'.

Tegelijk is het volgens sommigen komkommertijd. Laat de echte 'nieuwe generatie' op zich wachten. Laten 'jonge kunstenaars' van nu zich al te snel door het systeem opslokken en onschadelijk maken. Hebben zij 'à la limite' niet echt iets te vertellen. Zijn jullie bijgevolg nog benieuwder om te horen wat wij hier staan te doen.
Paradox.

Nu sta ik hier niet om te bewijzen dat we wél iets te vertellen hebben. Wat is dat trouwens 'iets te vertellen hebben'? Is 'iets te vertellen hebben' schatplichtig aan de mythe van de originaliteit of betekent het veeleer het discours van de Grote Mensen beheersen? Of we al dan niet 'iets te vertellen hebben' zal moeten blijken uit onze voorstellingen, op voorwaarde natuurlijk dat er op een juiste manier naar wordt gekeken.

Dat ik hier wel sta heeft te maken met een soort eergevoel. In verscheidene teksten wordt de 'jonge generatie' uitgedaagd, worden er handschoenen in de ring geworpen. Ik wil er hier één opnemen. Met name de handschoen die Marianne Van Kerkhoven uitwierp in haar tekst *De Paradox van dr. Hinckelfuss*, in het boek *Alles is rustig* uit 1999 over 20 jaar kunstencentra. Daarin ensceneert Van Kerkhoven zichzelf en de generatie van de jaren '80, die van de marge naar het nieuw gecreëerde centrum evolueerde, versus de 'jonge generatie' die 'liefst zo gauw mogelijk "in het systeem" willen geraken'. Van Kerkhoven steekt de hand ook in eigen borst, tenminste in die van haar generatie: hoewel de structuren die de 80-ers hebben opgericht ontsproten aan een artistieke noodzaak, zijn ze nu meer en meer verworden tot instituten die vooral zichzelf in stand willen houden. Structuren om de structuren dus. Om dan ook niet aan levenskracht in te boeten 'zet het centrum zijn deuren opnieuw wijd open voor jonge makers, voor "normaal" tot de marginaliteit gedoemde projecten'. In Van Kerkhovens analyse recupereert het centrum jonge kunstenaars voor zichzelf, zuigt ze leeg